

ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вирішальну роль в утвердженні глобального громадянського суспільства відіграють, по-перше, інформаційна революція, пов'язані з нею збагачення соціальної інформації (інформація про навколишній світ), розвиток сучасних глобальних інформаційних та комунікативних мереж. По-друге, його системна цілісність, яка в перспективі утверджуватиметься природним шляхом, буде розбудовуватися не за принципами уніфікації та вертикальної субординації його суб'єктів (цивілізаційний "центр", "напівпериферійна" та "периферійна" зони – як це має місце сьогодні), а шляхом їх горизонтального розміщення, на основі рівноправної взаємодії та обов'язкового збереження родових, релігійних, національних та цивілізаційних визначень. Як свідчить аналіз першоджерел, реформування глобалізації приводить до народження громадянського суспільства нового типу. Воно не протиставляє себе державі, але й по своїм масштабам та організації являється глобальним. Своє втілення воно знаходить у сильних всесвітніх недержавних організаціях – таких, як «Оксфам», «Грінпіс», «Мережа третього світу» чи «Рейнфорест екшн нетворк», а також у коаліціях сотень менш сильних організацій. Сітльська коаліція являє собою приклад політичного руху нового типу, характерного для нашого інформаційного століття. Глобальне громадянське суспільство є новим концептом, що пов'язаний з процесами глобалізації, які відбуваються у сучасному світі і осмислюються у своїх парадигмальних засадах. Громадянське суспільство, а тим більше глобальне громадянське суспільство, не існує само по собі. Має місце історико-культурний, соціально-політичний та економічний контекст.

Можна назвати концепт «глобального громадянського суспільства» свого роду «ідеальним типом» згідно з М.Вебером, тобто інтелектуальною конструкцією, яка описує стан справ у цьому конструкті і передвизначає силові лінії і реперні точки у дійсності в процесі її становлення. Глобальне громадянське суспільство - це поки що абстракція, що представляє собою проект існування західного суспільства без національної держави, тобто змісту без форми. Це суспільство мислиться виключно як таким, яке створене на індивідуальній ідентичності, по ту сторону всіх форм ідентичності колективної - етнічної, народної, релігійної і навіть національної. Ще І.Кант створив теорію громадянського суспільства у дусі пацифізму і антропологічного оптимізму, вважаючи, що воювати між собою і захищати держави-нації нерозумно, а корисніше і прибутковіше співпрацювати. Тоді й реалізується громадянське суспільство, засноване на розумі і моралі. Громадянське

суспільство, таким чином, мислиться як таким, що виходить за межі національних держав і протиставляється їм як форми організації, які слід анулювати. Форма національної ідентичності повинна уступити місце ідентичності виключно індивідуальній і тоді ми отримаємо суспільство індивідуумів, у якому ніяких форм колективної ідентичності не залишиться. Якщо розмістити концепт громадянського суспільства у конкретний історичний контекст, то ми побачимо, що суспільство не може бути глобальним, зверхнаціональним, постдержавним, але в кінці кінців воно все ж таки стане глобальним. Тому ми розглядаємо глобальне громадянське суспільство як вищу форму суспільства громадянського, його оптимум.

Сучасні підходи до дослідження складних процесів взаємодії громадянського суспільства з різними рівнями соціуму і ролі громадянського суспільства в систему глобального суспільства передбачають модель, у рамках якої виділяються відмінності між державою, політичним суспільством, громадянським суспільством, економічним суспільством. Такі слабко структуровані складні об'єкти вивчаються сучасною наукою як системи, тобто у взаємодії елементів в їх системі. Головна мета системної методології – орієнтація конкретних досліджень на цілісне сприйняття складних об'єктів; виявлення багатоманітності зв'язків і відносин всередині такого об'єкта і у його взаємовідносинах з оточенням; вивчення механізму її зміни. У контексті системного опису об'єкта дослідження у його побудові виділяються елементи – упорядкована множина взаємопов'язаних узагальнюючих характеристик; доступних для безпосереднього емпіричного спостереження і оцінки. В інструментальному плані системний підхід органічно виливається у створення системної моделі, що представляє громадянське суспільство в операціоналізованому вигляді, тобто як об'єкт емпіричного спостереження і дослідження.

Модель накладає певний порядок на невпорядковану множину фактів і подій, у яких представлена соціокультурна реальність, що забезпечує певну логіку опису громадянського суспільства, допомагаючи вивільнитися від другорядних факторів, встановити найбільш істотні зв'язки і відносини, виявити тенденції розвитку. Сформований системний образ громадянського суспільства як модель стає засобом відповідей на важливі запитання у соціальній системі. Системність взаємозв'язків показників у моделі дозволяє «реконструювати» ланки, яких не вистачає у системі у ході імітації моделі. Певне, що результат нашого порівняння перш за все залежить від тієї концептуально-теоретичної інтерпретації ідеї громадянського суспільства, котра закладена в основу використовуваної нами моделі. Сьогодні існує велика кількість інтерпретацій цієї моделі, рівно як і уявлень про застосування самого поняття громадянського суспільства до соціокультурної реальності сучасної України. Діапазон розходжень розгортається від ототожнення громадянського

суспільства з правовою державою, на одному полюсі (традиція, яка доходить аж до Гегеля) до його протиставлення державі як певної царини соціуму – сфери позадержавних відносин, на іншому (позиція, більш близька американській традиції).

Традиційно глобальне громадянське суспільство визначають як сукупність організацій та інституцій, церков, політичних партій та союзів, різноманітних добровільних організацій, що являються посередниками між державами і громадянами. Інститути громадянського суспільства представляють інтереси людей і створюють політичні канали, які пов'язують їх з державою. Згідно М.Кастельса, соціальні зміни у мережевому суспільстві народжуються не всередині традиційних інститутів громадянського суспільства, а з переконань, що базуються на відторгненні домінуючих цінностей – патріархату, влади над природою, безмежного економічного росту, матеріального споживання. Неприйняття цих цінностей входить коренями у могутні суспільні рухи 60-хрр., що приблизили кінець індустріального світу і привели до появи нового погляду на життя, в основі якого повага до людського достоїнства, етика стійкого існування та екологічне відношення до світу. Саме цей погляд об'єднує всесвітню коаліцію неформальних рухів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронкова В. Філософія: Навчальний посібник./ Воронкова В. – К.: ВД "Професіонал", 2004. – 464 с.
2. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні перспективи: Наук. вид./ Гальчинський А. – К.: Либідь, 2006. – 312 с.
3. Гетьман І. Розвиток громадянського суспільства в умовах інформаційно-глобалізаційних процесів / Гетьман І. // Вісник академії правових наук України. – 2011. - С. 46-54.
4. Гидденс Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь / Гидденс Э. – М.: Издательство «Весь Мир», 2004. – 120 с.

Сидоренко С.В. Формування глобального громадянського суспільства в умовах глобалізації / Сидоренко С.В. // Філософія, релігія та культура у глобалізованому світі: Всеукраїнська науково-теоретична конференція з міжнародною участю, 23 листопада 2015 року: [матеріали доповідей та виступів]. - Житомир, 2015. – С. 171-172.